

ВЛАДИМИР ДУБИЧИНСКИЙ. Зеркальные отражения: межъязыковые омонимы и паронимы. Монография (EBOOK). Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, 2024, ss. 264. ISBN: 978-83-235-6695-3, <https://doi.org/10.31338/uw.9788323566953>

Michał Kozdra

University of Warsaw, Poland

E-mail: m.kozdra@uw.edu.pl

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-3671-2010>

<https://ror.org/039bjqg32>

Streszczenie. Monografia Volodymyra Dubichynskyiego *Зеркальные отражения: межъязыковые омонимы и паронимы. Монография* (2024) stanowi istotny wkład w rozwój leksykologii kontrastywnej oraz przekładoznawstwa, oferując nowatorską teorię opisu homonimii i paronimii międzyjęzykowej. Autor konsekwentnie rozróżnia zjawiska wewnątrzjęzykowe od międzyjęzykowych, wprowadzając kategorię paraleli leksykalnych jako nadrzędne pojęcie obejmujące formalnie podobne jednostki leksykalne w dwóch synchronicznie porównywanych językach. Kluczowym elementem pracy jest redefinicja homonimii i paronimii, w tym przeniesienie homofonów i homografów do obszaru paronimii wewnątrzjęzykowej, co prowadzi do spójniejszego i bardziej rygorystycznego ujęcia terminologicznego. Autor proponuje trójdzielną klasyfikację paraleli leksykalnych (pełne, niepełne i błędne), opartą na stopniu zbieżności semantycznej, oraz rozwija koncepcję międzyjęzykowej homonimii i paronimii jako wielocłonowych struktur równoległych opozycji. Teoria ta znajduje praktyczne potwierdzenie w części leksykograficznej monografii, obejmującej dwa innowacyjne słowniki kontrastywne. Praca ma duże znaczenie dla leksykografii, badań nad interferencją językową, dydaktyki języków obcych oraz praktyki translatorskiej.

Słowa kluczowe: leksykologia kontrastywna, paralele leksykalne, homonimia międzyjęzykowa, paronimia międzyjęzykowa, interferencja językowa.

Volodymyr Dubichynsky. *Mirror Reflections: Interlingual Homonyms and Paronyms*. Monograph. [Владимир Дубичинский. Зеркальные отражения: межъязыковые омонимы и паронимы. Монография (EBOOK)]. Warsaw: University of Warsaw Press, 2024, 264 p. ISBN: 978-83-235-6695-3, <https://doi.org/10.31338/uw.9788323566953>

Abstract. Volodymyr Dubichynsky's monograph *Mirror Reflections: Interlingual Homonyms and Paronyms* (2024) makes a significant contribution to the development of contrastive lexicology and translation studies, by offering an innovative theory for describing interlingual homonymy and paronymy.

Received: 2026-02-13. **Accepted:** 2026-05-12.

Copyright © 2025 Michał Kozdra. Published by Vilnius University Press. This is an Open Access article distributed under the terms of the [Creative Commons Attribution Licence](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited.

my. The author consistently distinguishes between intralinguistic and interlinguistic phenomena, while introducing the category of lexical parallels as an overarching concept encompassing formally similar lexical units in two synchronically compared languages. A key element of the work is the redefinition of homonymy and paronymy, including the reclassification of homophones and homographs into the domain of intralinguistic paronymy, which leads to a more coherent and rigorous terminological framework. The author proposes a three-part classification of lexical parallels (complete, incomplete, and erroneous), based on the degree of semantic convergence, and develops the concept of interlingual homonymy and paronymy as multi-component structures of parallel oppositions. This theory is confirmed in practice in the lexicographical section of the monograph, which includes two innovative contrastive dictionaries. The work is of great significance for lexicography, research into language interference, foreign language teaching, and translation practice.

Keywords: contrastive lexicology, lexical parallels, cross-linguistic homonymy, cross-linguistic paronymy, language interference.

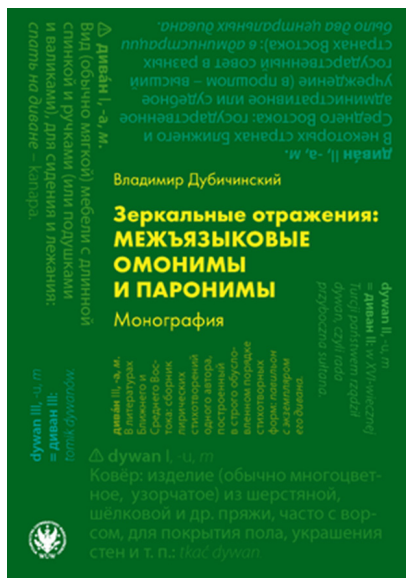
Volodymyr Dubichynskij *Veidrodiniai atspindžiai: tarpkalbiniai homonimai ir paronimai. Monografija.* [Владимир Дубичинский. Зеркальные отражения: межъязыковые омонимы и паронимы. Монография (EBOOK)]. Varšuva: Varšuvos universiteto leidykla, 2024, 264 p. ISBN: 978-83-235-6695-3, <https://doi.org/10.31338/uw.9788323566953>.

Santrauka. Volodymyro Dubičynskio monografija „Veidrodiniai atspindžiai: tarpkalbiniai homonimai ir paronimai“ (2024) yra svarbus indėlis į kontrastyvinės leksikologijos ir vertimo studijų plėtrą, joje pateikiama novatoriška tarpkalbinės homonimijos ir paronimijos aprašymo teorija. Autorius nuosekliai skiria vidaus kalbinius reiškinius nuo tarpkalbinių, įveda leksinių paralelių kategoriją kaip viršesnę sąvoką, apimančią formaliai panašius leksinius vienetus dviejose sinchroniškai lyginamose kalbose. Pagrindinis darbo elementas yra homonimijos ir paronimijos redefinicija, įskaitant homofonų ir homografų perkėlimą į vidinės kalbos paronimijos sritį, o tai skatina nuoseklesnę ir griežtesnę terminologinį požiūrį. Autorius siūlo trijų dalių leksinių paralelių klasifikaciją (visiškas, dalinis ir klaidingas), pagrįstą semantinio sutapimo laipsniu, ir plėtoja tarpkalbinės homonimijos ir paronimijos koncepciją kaip daugiaelementes lygiagrečių opozicijų struktūras. Ši teorija praktiškai patvirtinama monografijos leksikografinėje dalyje, apimančioje du novatoriškus kontrastinius žodynus. Darbas yra labai svarbus leksikografijai, kalbų interferencijos tyrimams, užsienio kalbų mokymui ir vertimo praktikai.

Reikšminiai žodžiai: kontrastyvinė leksikologija, leksinės paralelės, tarpkalbinė homonimija, tarpkalbinė paronimija, kalbinė interferencija.

Monografia Volodymyra Dubichynskyiego, będąca owocem jego wieloletnich badań, stanowi ważne studium w dziedzinie leksykologii kontrastywnej i przekładoznawstwa. Książka koncentruje się na zjawisku homonimii i paronimii międzyjęzykowej. Autor proponuje nowatorskie i dogłębnie uargumentowane ujęcie tego problemu w oparciu o własną leksykograficzną teorię paraleli leksykalnych. Tytuł monografii metaforycznie oddaje centralną tezę pracy – homonimia i paronimia międzyjęzykowa to swoistego rodzaju odbicia homonimów i/lub paronimów jednego języka w lustrze drugiego języka.

Monografia jest podzielona na dwie komplementarne części: teoretyczną (rozdziały I–IV) oraz leksykograficzną (rozdziały V–VII), prezentującą dwa innowacyjne słowniki będące praktycznym potwierdzeniem nowego podej-

ścia do opisu paraleli leksykalnych w ujęciu komparatystycznym.

Autor precyzyjnie rozróżnia zjawiska wewnątrzjęzykowe (homonimia i paronimia) od międzyjęzykowych (paralele leksykalne), postulując, że homonimia i paronimia są zjawiskami wewnętrznymi w danym języku. Homonimia wewnątrzjęzykowa jest definiowana jako zjawisko identyczności graficznej i fonetycznej słów przy braku związku semantycznego (s. 10). Autor wprowadza też nowatorską zmianę w klasyfikacji, przenosząc tradycyjnie wyróżniane homofony (zbieżność fonetyczna, np. ros. *код* – *ком*) i homografy (zbieżność graficzna, np. ros. *мыка* – *мыка́*) do kategorii paronimii wewnątrz-

językowej (s. 13). Paronimy są definiowane jako słowa o zewnętrznym podobieństwie (brzmieniowym i/lub graficznym), lecz różniące się znaczeniem (s. 13). W ujęciu Autora, o homonimii można mówić tylko w przypadku pełnej identyczności fonetycznej i graficznej przy jednoczesnym braku związku semantycznego. Kluczowym elementem teorii przedstawionej w monografii jest kategoria paraleli leksykalnych (PL), służąca jako termin uogólniający dla zewnętrznie (brzmieniowo-graficznie) podobnych jednostek w dwóch synchronicznie porównywanych językach (s. 32, 227). Zbieżność ta jest rozumiana dość szeroko i jest oparta na zasadzie podobieństwa aż do stopnia prawie pełnego utożsamienia. Jednakże mimo rygorystycznej i wysoce innowacyjnej redefinicji kategorii lingwistycznych, zwłaszcza przeniesienia homofonów i homografów do paronimii, należałoby w przyszłych edycjach lub uzupełniających artykułach doprecyzować pojęcie „zewnętrznego podobieństwa” (np. s. 232, 233). Definicja ta, choć słusznie szeroka i uwzględniająca efekt psycholingwistyczny, może rodzić pytania o obiektywne, mierzalne kryteria progu podobieństwa, które są kluczowe dla spójności leksykograficznej przy tak proponowanej rewizji tradycyjnych kategorii.

Klasyfikacja PL, proponowana przez Autora, opiera się na zbieżności semantycznej:

1. Pełne paralele leksykalne (PPL) – charakteryzują się całkowitą zbieżnością (tożsamością) struktur semantycznych.
2. Niepełne paralele leksykalne (NPL) – posiadają zarówno intersememy

(znaczenia zbieżne, oznaczone znakiem =), jak i idioseminy (znaczenia rozbieżne, specyficzne dla danego języka, oznaczone znakiem * i wymagające ekwiwalentu tłumaczeniowego).

3. Błędne paralele leksykalne (BPL) – to jednostki, których zakresy semantyczne całkowicie nie pokrywają się (zastępują tradycyjny termin „fałszywi przyjaciele tłumacza”).

Monografia zawiera również opis homonemów (zbioru homonimów związanych z daną formą w jednym języku) i paronemów (zbioru paronimów w danym języku). Najbardziej innowacyjna część pracy dotyczy definicji kategorii międzyjęzykowych. Homonimia międzyjęzykowa (HM) i paronimia międzyjęzykowa (PM) są rozumiane jako równoległe opozycje homonemów (lub paronemów) w dwóch synchronicznie porównywanych językach (s. 235). Aby mówić o HM i PM, konieczna jest struktura co najmniej czterocłonowa (minimum dwie pary homonimów/paronimów w każdym z porównywanych języków). Przykładem może być czterocłonowa struktura HM: ros. *кран I/II* – pol. *kran I/II*. Struktury te są kategoryzowane według stopnia korelacji semantycznej: korelacyjna HM (semantyczne „lustrzane odbicie”), częściowo korelacyjna HM (występują pełne, niepełne i błędne PL) oraz niekorelacyjna HM (całkowita rozbieżność semantyczna między homonimami w dwóch językach). Zaproponowana metodologia została również zaaplikowana do modelowania międzyjęzykowej homonimii frazeologicznej.

Część słownikowa monografii (VI i VII) prezentuje dorobek leksykograficzny Autora (słownik ukraińsko-niemieckich homonimów i paronimów międzyjęzykowych oraz rosyjsko-polski słownik międzyjęzykowych homonimów frazeologicznych), które stanowią model dla leksykografii nowej generacji. Hasło słownikowe w tym ujęciu jest blokiem kontrastywnej analizy leksykograficznej. Podkreśla się, że intersememy i idioseminy są opisywane ze szczególnym uwzględnieniem ich wartości kontrastywnej, co pozwala ujawnić subtelne niuanse semantyczne i lingwokulturowe (s. 231). Te dwa rozdziały leksykograficzne monografii wyróżniają się wysokim poziomem teoretycznej i praktycznej spójności, prezentując innowacyjne podejście do modelowania słowników kontrastywnych. Proponowane słowniki, zarówno ukraińsko-niemiecki, jak i rosyjsko-polski, wykazują staranne odwzorowanie struktur semantycznych poprzez systematyczne zestawienie intersememów i idiosememów. Autor konsekwentnie stosuje zasadę kolejności prezentacji znaczeń według ich aktualności i częstotliwości w języku, uwzględniając zarówno aspekty terminologiczne, jak i powszechnie używane znaczenia, co zwiększa funkcjonalność leksykograficzną opracowania. Szczególnie cenne jest zastosowanie systemu lustrzanego odwzorowania semantycznego, umożliwiającego precyzyjne porównanie homonimów i paronimów międzyjęzykowych oraz wykazanie pełnej i częściowej korespondencji semantycznej, co

stanowi istotny wkład w teorię leksykografii kontrastywnej i badania nad międzyjęzykową interferencją. Uwzględnienie zarówno pełnych, jak i niepełnych paraleli leksykalnych, wraz z ilustracjami kontekstowymi i odsyłaczami do ekwiwalentów tłumaczeniowych, poszerza możliwości wykorzystania słownika w dydaktyce oraz praktyce translatorskiej. Ponadto szczegółowe opisanie różnic stylistycznych, morfologicznych i syntaktycznych, a także uwzględnienie aspektów lingwokulturowych, świadczy o dużej staranności metodologicznej i pozwala na głębokie zrozumienie niuansów semantycznych między badanymi językami. W efekcie recenzowane opracowanie nie tylko poszerza teoretyczne ramy leksykografii międzyjęzykowej, lecz również dostarcza użytecznych narzędzi dla tłumaczy, lektorów, wykładowców, nauczycieli i badaczy języków słowiańskich, prezentując słownik jako pełnoprawny instrument analizy kontrastywnej i edukacji językowej nowej generacji.

Monografia V. Dubichynskyiego jest dziełem znaczącym w skali międzynarodowej, które systematyzuje i unifikuje terminologię związaną z zewnętrznymi podobnościami leksemami, oferując praktyczną metodologię modelowania słownikowego zjawisk interferencyjnych. Praca ma istotne znaczenie dla lingwistyki teoretycznej, badań nad tłumaczeniami oraz metodyki nauczania języków obcych, zwłaszcza w kontekście unikania błędów wynikających z interferencji. Proponowane podejście do homonimii i paronimii międzyjęzykowej jako wielocłonowych struktur równoległych opozycji skutecznie wyjaśnia ich charakter oraz sposób reprezentacji w opisie leksykograficznym.